

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבית ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

חג סוכות - פשט

אומרת המשנה במסכת סוכה דף ב עמוד א: "סוכה למעלה מ-20 אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר". הגמרא רוצה לבאר מה הטעם שסוכה למעלה מ-20 אמה פסולה ומביאה ג' סיבות, וכרגע נעסוק בסיבה השלישית, לדעת רבא שכתב "בסוכות תשבו שבעה ימים" (ויקרא כ"ג) - צא מדירת קבע, וכנס לדירת עראי, שהיא הסוכה.

ואדם הבונה סוכה למעלה מ-20 אמה, צריך לעשות את הדפנות חזקים, ואז נעשית הסוכה סוכת קבע, ולכן פסולה.

לדעת ר' יהודה שהכשיר, מצריך סוכת קבע. וצריך להבין מה מחלוקתם על דרך המוסר וסודם של דברים. ידוע שהעולם הזה נקרא עראי. דכתיב: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" (תהלים צ). ושבעת ימי סוכה כנגד שבעים שנות האדם. ולכן הסוכה מרמזת על העולם הזה, שהוא עולם עראי, ואין בו קבע, והוא רק הפרוזדור, הכנה לטרקלין-העולם הבא, שהוא הקבע.

ולכן באה הסוכה לרמז לאדם שלא ישקיע יותר מדי בעולם הזה, בקניית דירות והשקעה בחומר, אלא לעולם הזה מספיק סוכה ארעית, כיוון שהאדם לא נשאר כאן לעולם.

לעומת זאת, ר' יהודה שחולק, וסובר סוכת קבע בעין, ולכן סוכה למעלה מ-20 אמה כשרה לדעתו, כיוון שהסוכה מרמזת לעולם הבא. כידוע, לשון הזהרה, שהסוכה נקראת "צילא דמהימנותא" ויש בסוכה אור מקיף רוחני מאוד בינה עילאה, שהיא מבחינת עולם הבא. ולכן תקנו לנו מצוות סוכה, ולהרגיש שבוע ימים מעין עולם הבא, כדי לתת לנו כח בשאר ימות השנה לעבוד את ה' עם ציפיה לעולם הבא. כמו שבת, שהיא מעין גן-עדן.

והיות ועולם הבא קבע, לכן הצריך ר' יהודה סוכה מעל 20 אמה. ועל פי סודם של דברים, אפשר ליישב מחלוקת חכמים ורבי יהודה. שידוע שאמא היא אות הא ראשונה של שם ה-ו-י-ה, והשכינה רמוזה באות אחרונה של שם ה-ו-י-ה.

וידוע בנוסח לשם יחוד שאנו אומרים קודם ישיבתנו בסוכה, שאנו מתפללים שהאור המקיף דאמא שכל יום משבעה ימי הסוכה ימשך על השכינה שהיא המלכות, ואנחנו שושביניה יושבים בסוכה, לקבל מהארתה. וכפי זה, מובן מחלוקת חכמים ורבי יהודה, האם הסוכה מרמזת על נתינת השפע או על מקבלי השפע.

לפי ר' יהודה, זה חוזר על אמא, כלומר, על נותנת השפע שהיא ה ראשונה של עולם הבא. ולפי חכמים, זה חוזר על מקבל השפע, כלומר על ה אחרונה, של העולם הזה.

בברכת שבת שלום
וחג סוכות שמח
הרב אורי פולק שליט"א

למני השבת:

ידוע שימי עשרת ימי תשובה נקראים ימים נוראים, והיות וימים אלו הם נוראים- האדם עושה תשובה מיראה. וידוע מאמר הגמרא שלא דומה החוזר בתשובה מאהבה לחוזר מיראה. החוזר מיראה זדונותיו נעשין שגגות, ושגגותיו נמחלים. והחוזר מאהבה, זדונותיו נעשין זכויות. ואם כן, בימי ראש השנה, שהאדם חזר בתשובה מיראה, נשאר לו עדיין עברות בשוגג.

וכאשר קיימנו מצוות התשליך, קראנו בנוסח התפילה: "מי אל כמוך נושא עוון", שהקב"ה לוקח כל עוונותיהם של ישראל, וכביכול נושא אותם על גבו. (כמו שמצאנו בתחתונים, שעד גיל 13 האב נושא את עוון בנו), וצריך ליתן טעם, למה לא מוחק את העוון או זורק את העוון ונושא על גבו, ואלו בהמשך נאמר: "ותשליך במצולות ים כל חטאותם"- שם דיבר הכתוב בשוגג, ובתחילת התפילה "מי אל כמוך נושא עוון" מדובר במזיד.

וכאשר מגיע זמן שמחת בית-השואבה, האדם מקבל על עצמו תשובה מאהבה, ואז זדונותיו נהפכים להיות זכויות, ועל זה נאמר: "מי שלא ראה שמחת בית-השואבה, לא ראה שמחה מימיו", שהרי הוא שואב את המצוות שהיו עוונות בראש-השנה בשעת התשליך.

הנה ידוע שיום ראש השנה הוא יום בריאת אדם וחווה והם נבראו אחר באחר, כדכתיב: "אחור וקדם צרתני". ובו ביום ה' הפרידם והביאם פנים אל פנים. ואחר כך נתייחדו. וכנגד זה יש לנו 22 יום מראש השנה עד שמיני עצרת שראש השנה עד יום כיפור- 10 ימים כנגד עשרה ספירות של השכינה שננסרת מהזכר. ונתקנת הנסירה עד יום הכיפורים.

יום הכיפורים הוא יום החופה שבו נמחלים העוונות וכל המשמח חתן וכלה זוכה בחמש קולות. כנגד חמשת התפילות של יום הכיפורים. ובחג הסוכות נמצא מבחינת החיבוק שידוע שהסוכה המינימלית הכשרה היא שתי דפנות וטפח. וידוע שהמחבק את חבירו מחבק אותו עם כל היד כולל כף היד. והיד מתחלקת לשלושה פרקים שהם שתי דפנות וכף היד טפח. להורות על החיבוק שהקב"ה מחבק את ישראל.

בהושענא רבה, אנו לוקחים את חמשת בדי הערבה רמז לחמשת אותיות מנצפך. שהערבות דומים לשפתים. שבהם נעשה הנישוק בין הקב"ה לכנסת ישראל. בסוד "ישקני מנשיקות פיהו" (שיה"ש). ובתוספת לנישוק יורדת טיפת הזרע לצורך הייחוד (ערבה בגמ' זרע = 277).

ובשמיני עצרת, חג שמחת תורה הוא הייחוד של הקב"ה עם כנסת ישראל. וכן ספר התורה בצורתו החיצונית דומה לייסוד. ארוך ועטרה מלמעלה. ובזה נשלם מראש השנה ועד שמיני עצרת הייחוד של הקב"ה עם כנסת ישראל. וידוע שהמילה נתנה בשמיני רמז לשמיני עצרת. והמילה עצרת מורה על עצירה. דהיינו שנגמרה הפעולה.

וידוע שאומרים בדרך מליצה שאחרי שהאדם עבד על עצמו באלול, בראש השנה ועשרת ימי תשובה וכיפור וחג סוכות ושמחת תורה הגיע לשיא הרוחניות. מעין העולם הבא. והיות וסוף כל סוף האדם צריך לדעת את העולם הזה. לכן אז אנו אומרים משיב הרוח ומוריד הגשם. דהיינו שייקח מאתנו קצת רוחניות ויוריד לנו גשמיות.

וידוע שבשמחת תורה אנו מסיימים את התורה וקוראים פרשת וזאת הברכה, עם כל זאת אסור לנו לשכוח שלעולם צריך האדם להמשיך ללמוד תורה ואין מצב שמסיימים אותה. ולכן בגמרא ידוע שאין דף א'. הגמרא מתחילה מדף ב'. שגם אם האדם למד את כל הש"ס, אומרים לו דף א' עוד לא ללמדת. כדי שתצטרך לחזור על הכל מהתחלה. וכן התורה מתחילה באות ב' ולא באות א'. ולכן מיד מתחילים בסימנא טבא את ספר בראשית ואין עושים הפסק ביניהם. להורות לאדם שאל יאמר אשב בשלווה לאחר שסיימתי את התורה.

דרש- שמיני עצרת שמחה מתוך דביקות - לקח טוב

"ביום השמיני עצרת תהיה לכם" (במדבר כט) רש"י: "מדרשו באגדה לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות וכשבאין ללכת אמר להם המקום: בבקשה מכם, עשו לי סעודה קטנה כדי שאיהנה מכם" ובפסוק שאחרי כן "ולשון חיבה הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד. משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאיהנה ממך" (סוכה נה:)

יש להבין מעיר הגר"ח פרידלנדר זצ"ל בספרו "שפתי חיים" (מועדים עמ' רד) כיצד מקילים את קושי הפרידה על ידי סעודה נוספת הרי הסעודה רק תגדיל את ההתקרבות אל המלך ותגדל האהבה ועל ידי כך תהיה הפרידה קשה עוד יותר. יתירה מזאת, צריך להבין אם אכן הסעודה מקילה את הפרידה מדוע עושים רק סעודה קטנה? אדרבה על ידי סעודה גדולה תגדל האהבה עוד יותר ויוקל יותר קושי הפרידה?

נענין תחילה בהבדל שבין שמחת חג הסוכות לבין השמחה שבשמיני עצרת ה"חינוך" במצווה שכ"ד מבאר שהציווי לחוג את חג הסוכות בא לכוון לאפיק הנכון את השמחה הטבעית הקיימת בעת האסף התבואות והפירות לבית. דהיינו לשמוח בברכת ה' ולקשור את הכל למקור השפע, ומתוך כך להגיע להכרת חסדי ה'. ובהיות השמחה כלי אשר עלול להשכיח מהאדם יראת אלוקים במקום לקרבו אל ה' ציוותה התורה שניקח בידינו דברים מוחשיים: ד' מינים כדי שעל ידיהם נשעבד את השמחה להיות כלי עצום עבורנו להתקרב אל ה' יתברך. ואם ישאל השואל מדוע לא הצריכו ליטול לולב בשמיני עצרת לשם המטרה הנ"ל? התשובה יום זה נתייחד כולו לה' כמו שהמשילו חז"ל למלך שעשה סעודה וכו' ולבסוף אמר להם עכבו עמי שקשה עלי פרידתכם. ולפיכך נקרא עצרת ולכן אין צריך בו זיכרון אחר" - עד כאן דברי ה"חינוך".

דברי ה"חינוך" עדיין צריכים ביאור סוף סוף מהו ההבדל בין שמחת חג הסוכות הזקוקה לשמירה מיוחדת כדי לכוון את השמחה לשמו ולכבודו לבין שמחת שמיני עצרת ששמחתה גדולה יותר ואינה זקוקה לשמירה מפני משיכת החומר. ביאורם של דברים הוא יש שמחה הנובעת מתוך הרגשת סיפוק מצרכי העולם הזה. כגון שמחה באכילה וכדו' העבודה בסוג שמחה זה היא לשעבד את ענייני החומר ולעשותם כלים לעבודת ה'. זהו ענין שמחת חג האסף להפוך את השמחה בחומר לכלי להתקרבות אל ה'. שמחה זו צריכה שמירה מפיתויי היצר. ולכן נצטוונו ליטול ד' מינים המהווים כלים לשמירה מרוחות רעות.

אך יש גם שמחה הנובעת מתוך עבודת ה'. זוהי שמחת שמיני עצרת שמקורה הוא דביקות והתקרבות אל ה' יתברך. הדביקות היא סיבת השמחה ושמחה כזו אינה זקוקה לשמירה כי כל קיומה היא הדביקות בה'. עדיין נותר לנו לבאר את מהות השמחה הנובעת מדביקות בה'. בזה"ק מתגלה לנו מבט נוסף על מהות יום שמיני עצרת אחר שהביא פ' פנחס את המשל למלך שאמר לעבדיו לעשות לו סעודה אומר הזוהר שיום זה נקרא שמחת תורה. ויש לבאר את הקשר שבין יום "שמיני עצרת" לבין יום "שמחת תורה". הרמח"ל אומר בספרו "דרך ה'" "שהתורה היא השפעה תמידית ישירה מאת הקב"ה ומי שדבק בהשפעה זו הוא דבק בהקבעה. כלומר הקשר הפנימי בין הקב"ה לכנסת ישראל הוא על ידי התורה. לפי זה מובן הקשר שבין שמיני עצרת לבין שמחת תורה. כי אין דבר נשגב יותר כדי לבטא את מהות יום שמיני עצרת יום שכולו דביקות בה' רק על ידי שמחה בתורה שהרי על ידיה אנו דבקים במציאותו יתברך. ולכן נקרא יום זה גם בשם שמחת תורה.

עתה מובנת היטב בקשת הקב"ה מכנסת ישראל "עשו לי סעודה קטנה" מטרת סעודה בעת שמחה היא ליצור אהבה ואחוה בין המשתתפים לבין בעל השמחה וככל שתגדל הסעודה תרבה האהבה שונה הדבר בין ידידים ואוהבים לדידהו אין צורך בסממנים חיצוניים כדי להרבות ביניהם אהבה ואחוה. קשר הידידות העמוקה מהווה סיבה מספקת לאהבה ואחוה מתוך דביקותנו בה' על ידי התורה איננו זקוקים לאמצעים כדי להרבות דביקות בקב"ה. לכן די לבטא דביקות זו על ידי סעודה קטנה וזוהי מהות שמיני עצרת דביקות בה' מתוך קבלת מלכות גמורה על ידי דביקותנו בתורה. מקומה של דביקות זו הינו בדוקא אחרי כל עבודת חודש תשרי בראש השנה עסקנו בגילוי מלכותו יתברך וביום הכיפורים זכינו לתשובה ולכפרה ובסוכות הסתופפנו בצילא דמהימנותא על ידי כל אלה אנו זוכים בשמיני עצרת לקירבה נשגבה ולביטול כל המחיצות על ידיהם זוכים אנו לשלימות השמחה דביקות בה' יתברך על ידי התורה ומתעלים להכרה שלימה "אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

עתה מתבאר לנו כיצד מקילים את קושי הפרידה על ידי סעודה קטנה כי סעודה קטנה אינה סעודת פרידה אלא באה לבטא את גודל האהבה בין הקב"ה לבין כנסת ישראל. על ידי השמחה בתורה אנו מחזקים את הרכוש הגדול שצברנו בחודש האיתנים עד שלא יהיה פירוד ממנה במשך כל השנה.

חמישה חבטות בסוד המנצפ"ך

זהו חמישה חבטות מכל אחת חוזר ומעלה אותה להעלות אור חוזר וחוזר וחובט למתק את הדינים הרמזים באותיות מנצפ"ך ואומר "חביט חביט ולא בריך" שהוא ראשי תיבות חחוב גימטריא כ"ד וסופי תיבות טטאק גימטריא ט"ל (39) והוא רמז להמשיך "טל אורות טלך" כמו שאנחנו אומרים בתפילה לחבטת הערבה שאנא בכח סגולת מצות ערבה זו במתק שפתים שהיא נרמזת לשפתיים כנ"ל. תוסיף לקח שכינת עוזנו חמישה גבורות ממותקות במתק האור של אורות טלך "ראשי תבות יוד הא ואו העולה טל" והאחרונה סוד שכינת עוזנו היא סוד ה"כד" הנרמז בראשי תיבות הפסוק כמו שהתיקו"ז הקדמה י"ר דורש וזת"ד ומי הוא ששואבים ממנו כ"ד זה שהיא השכינה שכלולה מכ"ד ספרי התורה כל התנ"ך זה הצדיק שהוא נהר היוצא מעדן העליון. וכגלות מסתלק ממנו השפע כיון שיש לו הפרעות בלימוד וקיום התורה"ק על כ"ד חלקיה ונאמר בו "נהר יחרב ויבש" חרב- בבית ראשון יבש- בבית שני.

כנגד כ"ד תיקוני כלה יש כ"ד זיני מסאבותא בסוד "ואיבה אשית" והוא הצדיק נעשה דך בב' ספרים ועכ"ז שהוא "רב ויבש" נאמר בו ואל ישוב דך נכלם" ראשי תיבות "אדנל" שהיא סוד השכינה שרוצה השפעת הצדיק ואל ישוב דך" שהוא הצדיק בשכמל שיש בפסוק זה אותיות שהם דך בשכינה שהיא כ ר אותיות של היחוד ובעת הגאולה תהיה בסוד "כדה על שכמה" שכדה הוא כ"ד ה' שה' הזו הם חמישה חומשי תורה והם חמש אצבעות שבהם נאמר "ותמלא כדה ותעל" יש לה עליה ע"י ה' הזו עכ"ל. א"כ גם בעניניו יש עליה לכ"ד ע"י חמש חבטות בסוד התמלא כדה ע"י טל אורות ותעל" ומהטל הזה כידוע עתידים לחיות המתים שנאמר "יחיו מתוך כי טל אורות טלך" ואין מתים יותר מרשעים שנאמר עליהם שרשעים בחייהם קרויים מתים ויש בכוונות החבטה לעורר את הניצוץ שבו ולהחיותו בטל תחיה שלא יהיה מאלה הקרויים מתים.

ומזה יתבאר מדוע ערבה שיש לה "לבלוב" היא מהודרת. שכן הלבולב מראה על המשך חיות וצמיחה. ואם כן למרות שהערבה מסמלת את הרשעים שאין להם לא תורה ולא מצוות התקווה היא "שלא ידח ממנו נידח" ועדיין תהיה המשכיות לניצוץ הקדוש כמו ה"לבלוב" ולכן גם לא צריכים להכות בערבה בצורה "פראית" עד שתפסל אלא להיפך נכון. להיזהר שלא תפסל לרמז ש"יתמו חטאים מן הארץ" חטאים ולא חוטאים. וכותב הזוה"ק ח"ב קפה מי הם ערבות עליהם כתוב "סולו סולו לרוכב בערבות" אלא ערבות זה הרקיע השביעי ולמה נקרא ערבות על שהוא כלול מעורב מאש ומים כאחד מצד דרום ומצד צפון והוא מעורב משני צדדים בחסדים וגבורות וסוד הערבות שבלולב גם הם אחד אש ואחד מים בסוד זה כמו רקיע ערבות והמשך הפסוק "סולו סולו לרוכב בערבות ביה שמו" ועלזו לפניו"

מדיוק הפסוק מלפניו לא כתוב אלא "לפניו" שאם היה כתוב מלפניו היה משמע שזה למעלה ממקומו והרי אין מי שידע בו כלום אבל לפניו מי שנכנס לשני זה הרקיע צריך להיכנס בשמחה וללא עצב כלל. בגלל שהרקיע גורם ששם לא ישרה עצב ורוגז כלל כי שם הכל בשמחה ועל זה כהן גדול שעומד לפניו לא היה נכנס לקודש אלא בשמחה והיה צריך להראות שם שמחה כי המקום גורם וע"ז כתוב "עבדו את ה' בשמחה כואו לפניו ברננה" כי היה צריך להיזהר שלא להראות בה עצבות עכ"ל

סוד- מדברי הרב

אומרת המשנה במסכת סוכה דף ב עמוד א: "סוכה למעלה מ-20 אמה פסולה, ורבי יהודה מכשיר". הגמרא רוצה לבאר מה הטעם שסוכה למעלה מ-20 אמה פסולה ומביאה ג' סיבות, וכרגע נעסוק בסיבה השלישית, לדעת רבא שכתב "בסוכות תשבו שבעה ימים" (ויקרא כ"ג) - צא מדירת קבע, וכנס לדירת עראי, שהיא הסוכה. ואדם הבונה סוכה למעלה מ-20 אמה, צריך לעשות את הדפנות חזקים, ואז נעשית הסוכה סוכת קבע, ולכן פסולה.

לדעת ר' יהודה שהכשיר, מצריך סוכת קבע. וצריך להבין מה מחלוקתם על דרך המוסר וסודם של דברים. ידוע שהעולם הזה נקרא עראי. דכתיב: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" (תהלים צ). ושבעת ימי סוכה כנגד שבעים שנות האדם. ולכן הסוכה מרמזת על העולם הזה, שהוא עולם עראי, ואין בו קבע, והוא רק הפרוזה, הכנה לטרקלין -העולם הבא, שהוא הקבע. ולכן באה הסוכה לרמז לאדם שלא ישקיע יותר מדי בעולם הזה, בקניית דירות והשקעה בחומר, אלא לעולם הזה מספיק סוכה ארעית, כיוון שהאדם לא נשאר כאן לעולם.

לעומת זאת, ר' יהודה שחולק, וסובר סוכת קבע בעין, ולכן סוכה למעלה מ-20 אמה כשרה לדעתו, כיוון שהסוכה מרמזת לעולם הבא. כידוע, לשון הזוהר, שהסוכה נקראת "צילא דמהימנותא" ויש בסוכה אור מקיף רוחני מאוד בינה עילאה, שהיא מבחינת עולם הבא. ולכן תקנו לנו מצוות סוכה, ולהרגיש שבוע ימים מעין עולם הבא, כדי לתת לנו כח בשאר ימות השנה לעבוד את ה' עם ציפיה לעולם הבא. כמו שבת, שהיא מעין גן-עדן.

והיות ועולם הבא קבע, לכן הצריך ר' יהודה סוכה מעל 20 אמה. ועל פי סודם של דברים, אפשר ליישב מחלוקת חכמים ור' יהודה. שידוע שאמא היא הראשונה של שם ה-ו-י-ה, והשכינה רמוזה באות אחרונה של שם ה-ו-י-ה. וידוע בנוסח לשם יחוד שאנו אומרים קודם ישיבתנו בסוכה, שאנו מתפללים שהאור המקיף דאמא שכל יום משבעה ימי הסוכה ימשך על השכינה שהיא המלכות, ואנחנו שושביניה יושבים בסוכה, לקבל מהארתה. וכפי זה, מובן מחלוקת חכמים ור' יהודה, האם הסוכה מרמזת על נתינת השפע או על מקבלי השפע.

לפי ר' יהודה, זה חוזר על אמא, כלומר, על נותנת השפע שהיא הראשונה של עולם הבא. ולפי חכמים, זה חוזר על מקבל השפע, כלומר על האחרונה, של העולם הזה.